

I FEEL
SLOVENIA

Idrija.

FELDBAN

VOJAŠKA OZKOTIRNA ŽELEZNICA

23

»Trasa je tekla prav nad Divjim jezerom in nad tesno sotesko Idrijce imenovano Strug in počasi padala proti dolini. Zavore so vedno bolj cvilile in škripale. V to muziko so se mešali vzkliki in kričanje nemških in madžarskih vojakov, ki so zavirali vagončke. Slepim potnikom pa je začela počasi lesti po hrbtu prava mrzlica.«

K. u. k. PFERDEFELDBAHN Nr. 4. Betriebssektion N. 3

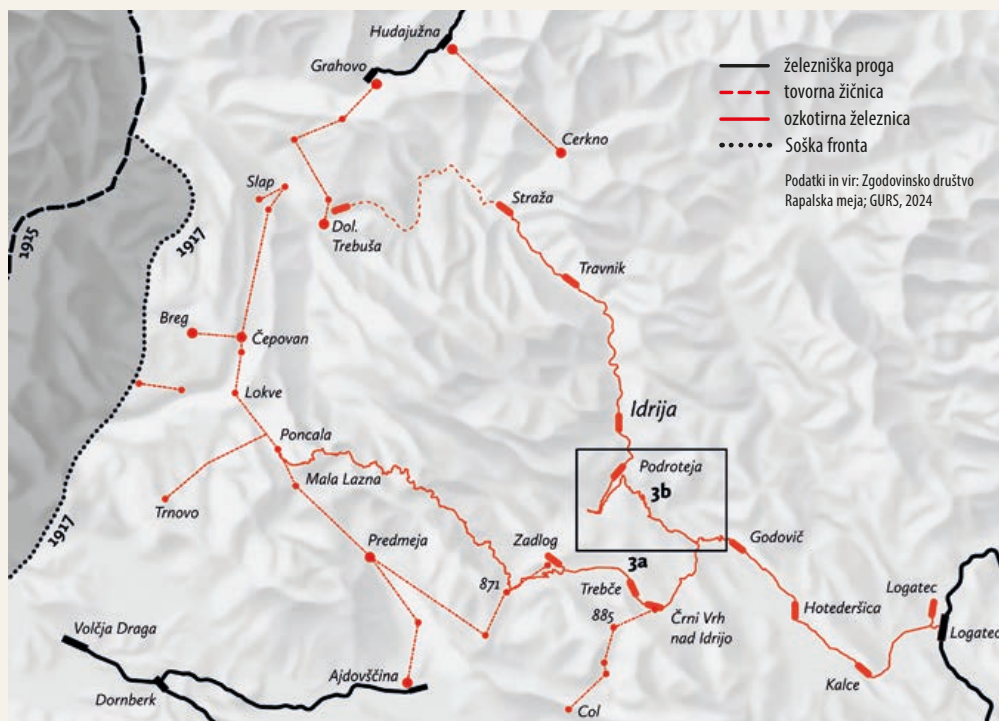

Gradnja lesenega okljuka (»veksla«), kjer se je proga motorizirane ozkotirne železnice obrnila v smeri Idrije

Zgodovinski sprehod po trasi feldbana

Zgodba o feldbanu (feld – poljska; bahn – železnica) sega v čas **1. svetovne vojne**.

Po padcu Gorice in umiku Avstro-Ogrske vojske na levi breg Soče avgusta 1916 je ta del soške fronte potreboval **dodatne oskrbne linije** preko Trnovskega gozda.

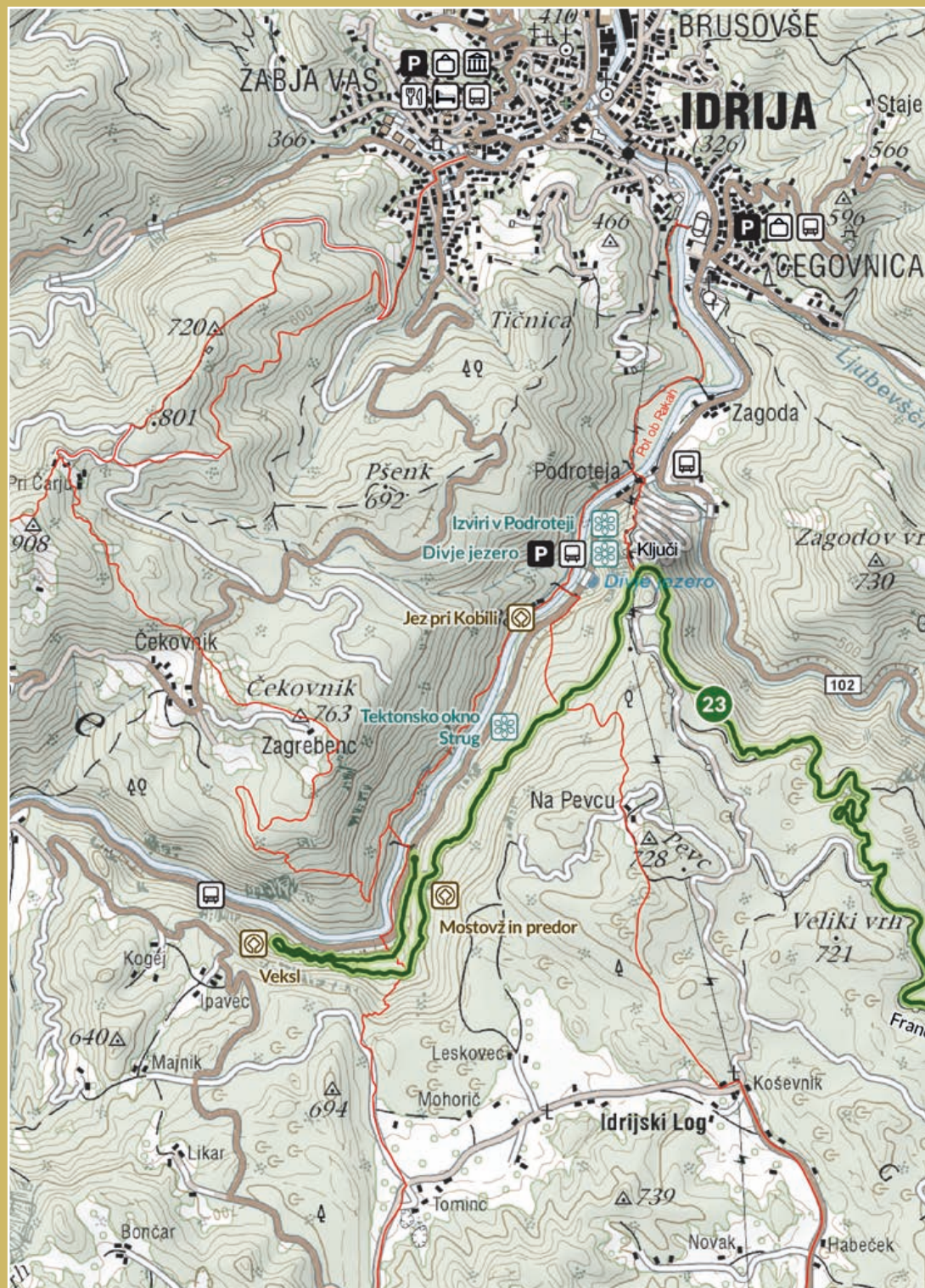
Ranjenci na vagonih ozkotirne železnice na konjsko vprego v Godoviču

Zaradi **preobremenjenosti obstoječih železniških prog** in žičnice Ajdovščina–Čepovan, ki so oskrbovale bojišča na Soški fronti, so septembra 1916 pričeli z gradnjo **prve ozkotirne železnice ali feldbana** na konjsko vleko **od Logatca proti Zadlogu**, kjer so tovor prestavili na tovarno žičnico. Istočasno so zaradi preskrbe rudarskega mesta zgradili tudi **odcep proge proti Idriji** oz. do vrha Ključ nad Divjim jezerom. Strm spust v dolino Idrijce so premagali z **vzpenjačo**. Ta železnica je potekala izključno po obstoječih cestah, zato je bila njena gradnja hitra. Proge so gradili **vojni ujetniki**, po večini iz Rusije.

Ker je bila nosilnost konjske vprege omejena so lahko po njej vozili le manjše količine tovara. To ni več zadoščalo, zato so še pred koncem leta 1916 pričeli z gradnjo **dodatne motorizirane ozkotirne železnice Logatec-Zadlog** z odcepom Godovič-Idrija. Zaradi večjih obremenitev in hitrosti je ta železnica potekala po novozgrajeni trasi. Po njej so vozile **vlakovne kompozicije**, vsak vagon pa je moral imeti lastnega zavirača.

Gradnja predora na trasi ozkotirne železnice na motoriziran pogon v Strugu

Primer vlakovne kompozicije s Krasa, kakršno so uporabljali tudi na odseku proge do Idrije

Mostovž na trasi ozkotirne železnice na motorni pogon v Strugu

Promet po trasi je tekel noč in dan. Na celotnem feldbanu je bilo vedno okoli 200 vagončkov. V Godoviču je bila narejena zanka, ki je omogočala potek prometa v obe smeri. Vlakovna kompozicija ni imela predpisanega voznega reda in odmerjenih postankov, ustavljala se je po potrebi. Prevažali so **vojaško opremo, živila, vojno pošto, sanitetni material in ranjence, življenjske potrebščine za oskrbo prebivalstva**, občasno tudi **primorske begunce ter jeklenke živega srebra**.

Najzahtevnejši in najlepše ohranjeni del te železnice predstavlja spust v dolino Idrije, kjer so morali zaradi premostitve 300-metrске višinske razlike in strmih terenov zgraditi več **tehničnih objektov**. Omenjeni krak so v letu 1917 podaljšali do Straže, po nekaterih predvidevanjih pa celo do Dolenje Trebuše.

Vse **do preboja soške fronte**, 24. oktobra 1917 sta istočasno obstajali obe ozkotirni železnici. Po podpisu Rapalske pogodbe in umiku italijanske vojske, je slednja kot vojni plen odstranila tire.

Dolina Strug

Reka Idrijca je med Idrijsko Belo in Idrijo izdolbala ozko dolino, imenovano Strug, kjer je rastišče **kranjskega jegliča** (*Primula carniolica*), strme in skalovite predele pa naseljuje **gams** (*Rupicapra rupicapra*). Tu najdemo tudi dobro ohranjen termofilni **bukov gozd**, ki je zaščiten kot gozdni rezervat.

NAMIGI ZA IZLET

Raziščite **Geopark Idrija** skozi raznolike **tematske poti**, ki združujejo pohodništvo, kolesarjenje ter spoznavanje naravne in kulturne dediščine. Poti vas bodo vodile mimo številnih znamenitosti ter lokalnih ponudnikov, ki bodo poskrbeli za pristno kulinarično izkušnjo. Ne spreglejte naslednjih:

- **Idrija – zgodba o petstoletnem živorebrnem studencu**
- **Ob Rakah – po poti idrijskih naravoslovcev**
- **Krajinski park Zgornja Idrija**

Muzejske zbirke

Vojni muzej Idrija, Trg sv. Ahacija 4, Idrija,
T: 041 407 651

Muzej 1. svetovne vojne, Črni Vrh 36,
Črni Vrh nad Idrijo, T: 041 739 544

Mestni muzej Idrija (Grad Gewerkenegg),
Prelovčeva 9, Idrija • T: 05 372 66 00

Muzej 1. svetovne vojne, Črni Vrh nad Idrijo

GOSTINSTVO in NASTANITVE

Na Idrijskem znajo iz preprostih sestavin pripraviti prave specialitete, kot so **idrijski žlikrofi**, simbol idrijske kulinarike, **zeljševka**, **ocvirkovca**, **smukavc** ali **štruklji**. Na idrijskem podeželju pa lahko poskusite izvrstne **sire** in **druge mlečne izdelke** ter vrhunski **med** idrijskih čebelarjev.

Raziščite raznoliko ponudbo **nastanitev** od apartmajev, gostišč in mladinskega hostla v centru mesta do turističnih kmetij in butičnih nastanitev na podeželju.

Kolektivna blagovna znamka Idrija izbrano

Certifikat odličnosti Idrija izbrano zagotavlja preverjeno kakovost **izbranih dobrot**, **rokodelskih izdelkov** in **pristnih doživetij**, ki jih ustvarjajo narava in ljudje na Idrijskem.

FELDBAN – VOJAŠKA OZKOTIRNA ŽELEZNICA

Dolžina: od 7 km do 15 km (poti lahko med seboj kombinirate in izberete sebi najbolj primerno dolžino)

Višinska razlika: 300 m

Najpomembnejše kamnine: dolomit in apnenec, apnenec s fosili (rudistni apnenec)

Rastišče: dinarski jelovo-bukov gozd (*Omphalodo-Fagetum*)

Botanična posebnost: kranjski jeglič (*Primula carniolica*), vrbovolistni prmožek (*Buphthalmum solicifolium*), Scheuchzerjev ali kolumnov repuš (*Phyteuma scheuchzeri* ssp. *Columnae*)

Vodotoki: Idrijca, Zala

Razgledne točke: vrh Zale, vrh Ključ

Trasa feldbana predstavlja odličen primer inženirske iznajdljivosti v vojnem času in je obenem pomemben del kulturne dediščine teh krajev. Danes lahko prehodite celotno traso ali le krajše odseke ter pot kombinirate s planinskimi potmi, ki prečkajo feldban. Na težjih delih so čez grape zabiti klini in napeljene varovalne jeklenice. Pod znamenitim mostom (t.i. mostovžem) pred predorom pa so v zid vpete jeklene stopnice, zaradi česar je pot zahtevnejša.

Izdal: Zavod za turizem Idrija • Zbrali in uredili: Katarina Kenda, Irma Pivk • Besedilo: Grega Žorž, Irma Pivk, citat na naslovnici: Lado Božić • Jezikovni pregled: Vanja Živkovič Sedej • Oblikovanje: Ivana Kadivec, Jaka Modic • Fotografije: Grega Žorž, Anka Vončina, Dunja Wedam, Miran Krapež, Jošt Gantar, Bojan Tavčar, Bojan Erhartić, Österreichische Nationalbibliothek, Fototeka Mestnega muzeja Idrija, Arhiv Zavoda za turizem Idrija, Schaumann, W. (1991): Die Bahnen zwischen Ortler und Isonzo 1914–1918, Wien, Bohmann Verlag. • Izris zemljevidov: Gregor Žorž • Tisk: Papyrus print d.o.o. • Naklada: 1500 izvodov • Idrija, november 2024

Zgornja
Idrija.
GRADINSKI PARK

SR
Zgornjokraška dolina
Naravna Rejota

unesco
Globalni geopark

SLOVENIA
GREEN
DESTINATION
2025

POT MIRU

MESTNI MUZEJ IDRIJA